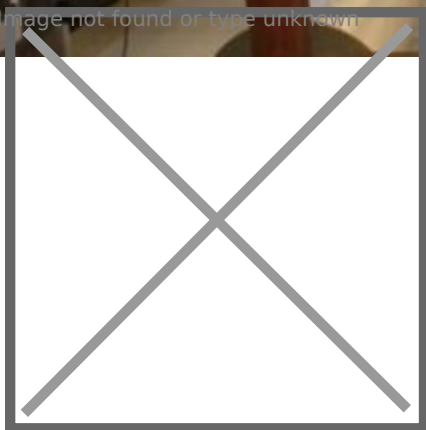

Η Αγία Ειρήνη ένα από τα παλαιότερα Μοναστήρια της Κρήτης

/ [Ιερές Μονές](#)

Ἡ Ἱερά Μονή τῆς Ἀγίας Εἰρήνης Ρεθύμνης βρίσκεται κοντά στόν ὁμώνυμο οἰκισμό, σέ ἀπόσταση 5 χλμ. νότια τῆς πόλεως Ρεθύμνης, στό δρόμο πρός τό Ρουσσοσπίτι. Ἡ πρόσβαση ἀπό τήν ὁδὸ Θεοτοκοπούλου τῆς περιοχῆς Καλλιθέας εἶναι ἡ συντομότερη. Τό Μοναστήρι εἶναι κτισμένο πάνω σέ βράχο. Ἡ θέα σέ ὅλα τά σημεῖα τοῦ ὁρίζοντα εἶναι ἐκπληκτική. Ἐξωτερικά τό μοναστηριακό συγκρότημα δίνει τήν εἰκόνα μιᾶς ὀχυρωμένης Μονῆς, στήν ὁποία πρίν τήν κατασκευή τοῦ δρόμου ἦταν δύσκολη ἡ πρόσβαση λόγω τῶν ἀπότομων μεγάλων κλίσεων τοῦ βράχου πάνω στόν ὁποῖο ἔχει οἰκοδομηθεῖ.

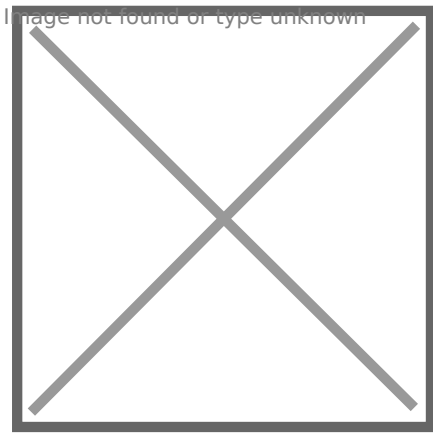

Σύμφωνα με τις πηγές, η Αγία Ειρήνη είναι ένα από τα

παλαιότερα Μοναστήρια της Κρήτης. Αφιερωμένο στην Αγία Μεγαλομάρτυρα Ειρήνη (4ος αιώνας), λειτουργούσε ως ανδρική Μονή πιθανότατα από τη δεύτερη βυζαντινή περίοδο, δηλαδή πριν από την κατάκτηση της Κρήτης από τους Ένετους το 1204. Η πρώτη γνωστή γραπτή πηγή που μαρτυρεί την ύπαρξη της Μονής προέρχεται από ένα βενετσιάνικο έγγραφο του 1362, το οποίο δείχνει ότι τότε ήταν μεγάλο μοναστήρι με σημαντικές περιουσίες και δουλοπαροίκους. Άλλες γνωστές γραπτές μαρτυρίες μέχρι το 1637 δεν υπάρχουν. Ένα ένετικό έγγραφο της 22.12.1637 μνημονεύει τον Ναό της Αγίας Ειρήνης και επιβεβαιώνει τη λειτουργία της Μονής κατά την τελευταία περίοδο της Βενετοκρατίας.

Υπάρχουν στοιχεία που δείχνουν ότι η Μονή εξακολούθησε να λειτουργεί και μετά την κατάκτηση της Κρήτης από τους Τούρκους το 1646. Η επιγραφή πάνω από την είσοδο του Καθολικού της Αγίας Ειρήνης φέρει τα αρχικά Β Γ Υ Θ Τ Π (Βαΐνε, γόνε,

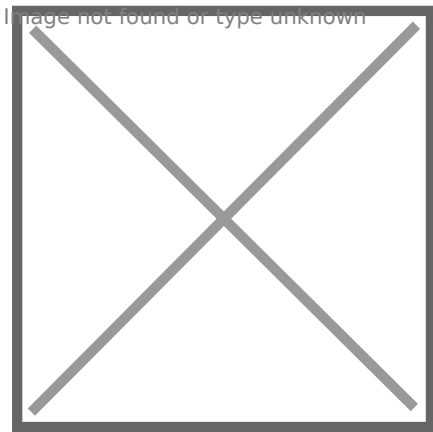
ύμνησον Θεόν τον Παντοκράτορα), και την

χρονολογία 1702. Άλλη μαρτυρία για τη λειτουργία της

άποτελεῖ ἡ σωζόμενη σφραγίδα της, μέ τήν ἐπιγραφή: «Μοναστήρι Ἀγία Εἰρήνη 1751-περιοχῆς Ρεθύμνης». Ὁ περιηγητής F. W. Sieber τή μνημονεύει τό 1817 μεταξύ τῶν Κρητικῶν Μοναστηριῶν. Ἐγγραφο τοῦ 1818 δείχνει οἰκονομικές δυσχέρειες (συγκεκριμένα ὅτι οἱ μοναχοί δανείστηκαν 4.000 γρόσια ἀπό τήν «Κερά Μαργιάκη», τά ὁποῖα ὄφειλαν νά ἐπιστρέψουν ἐντός τακτοῦ χρόνου). Ἐπί τουρκοκρατίας ἡ Μονή εἶχε ἀπωλέσει τό μεγαλύτερο μέρος τῆς περιουσίας της. Οἱ παραπάνω μαρτυρίες μπορεῖ νά μή μᾶς δίνουν μιά ὁλοκληρωμένη εἰκόνα γιά τήν Ἱερά Μονή τῆς Ἀγίας Εἰρήνης, ἀλλά ἐπιβεβαιώνουν τή συνεχή λειτουργία της μέχρι τήν Ἐπανάσταση τοῦ 1821, ὅσο μεγάλα κι ἂν εἶναι τά κενά πού ἀφήνουν μεταξύ τους.

Μετά την Έπανάσταση τοῦ 1821, ἡ Μονή ὁδηγήθηκε σέ

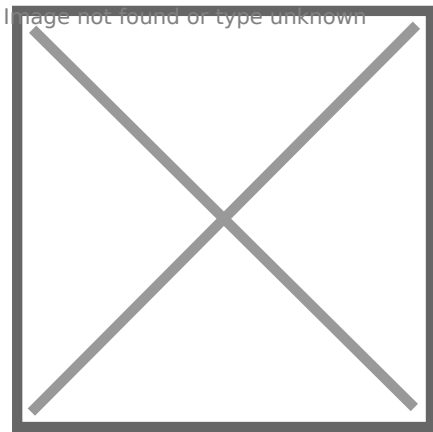
συρρίκνωση καί ἡ ἀδελφότητά της περιορίστηκε σέ ἕναν ἢ δύο μοναχοὺς. Ἀπό τή διαχείριση τῆς Μονῆς χρηματοδοτήθηκαν τά σχολεῖα τοῦ Ρεθύμνου. Ὁ καθηγητής Ν. Δρανδάκης ἀναφέρει: «Τῷ 1848 μνημονεύεται καλόγηρος τῆς Ἀγ. Εἰρήνης καί τῷ 1849 ἐπίτροπος αὐτῆς». Ὁ καλόγηρος ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος ἀναφέρεται τό 1848 πρέπει νά ἦταν καί ὁ τελευταῖος μοναχός της. Πιθανότατα πέθανε τό ἴδιο ἔτος ἢ μεταφέρθηκε σέ ἄλλη Μονή καί ἡ Ἀγία Εἰρήνη ἔμεινε ἀκατοίκητη καί ἔρημη. Δέν δικαιολογεῖται διαφορετικά ἡ ἀνάθεση τῆς διαχείρισης τῆς Μονῆς σέ διαχειριστή, ὅπως φαίνεται ἀπό τά παραπάνω στοιχεῖα.

Κατά τήν ἐπανάσταση τοῦ 1866 ἦταν μετόχι τῆς Μονῆς Χαλεβῆ καί δέν εἶναι γνωστό ἂν διέμενε κάποιος μοναχός ἐπιστάτης στά κελλιά τῆς Ἀγίας Εἰρήνης, πού, ἀπ' ὅ,τι φαίνεται, διατηροῦνταν σέ καλή κατάσταση. Καί οἱ δύο μονές ὑπέστησαν καταστροφές ἀπό τήν ἀρχή τῆς ἐπανάστασης ὡς τόν Αὐγούστο τοῦ 1867. Ὅπως γράφει σέ «σημείωσή»του ὁ Ἱερομόναχος Κάλλιστος τῆς Μονῆς Χαλεβῆ, οἱ Τούρκοι λεηλάτησαν τήν Μονή καί ἄρπαξαν ὅ,τι εἶχε ἀξία, ὅ,τι μπορούσαν νά μεταπουλήσουν ἢ ὅ,τι τούς χρειαζόταν. Οἱ εἰκόνες πού ἦταν ἄχρηστες γιά τούς Τούρκους καταστράφηκαν, καί τά δένδρα κόπηκαν.

Μετά την επανάσταση τοῦ 1866 ἡ ἀδελφότητα τῆς

Μονῆς Χαλεβῆ προσπάθησε νά ἐπισκευάσει ὅ,τι μπορούσε. Μετά τήν ἐπισκευή τῶν ζημιῶν ἡ Μονή ἐξακολουθοῦσε νά λειτουργεῖ ὡς μοναστηριακό μετόχι. Καί μετά τό 1870 διαχειριστής τῶν κτημάτων, ὅπως καί ὅλων τῶν μοναστηριακῶν περιουσιῶν στήν Κρήτη, ἦταν ἡ τοπική Χριστιανική Δημογεροντία. Ἡ Μονή Χαλεβῆ ἦταν ἤδη τότε σέ κακή κατάσταση (διέμεναν ἐκεῖ μόνον δύο μοναχοί). Στά κτήρια τοῦ μοναστηριοῦ τῆς Ἀγίας Εἰρήνης διέμεναν μόνον ἐνοικιαστές τῶν μοναστηριακῶν κτημάτων. Τό 1871, ἐπί ἡγουμενίας Καλλινίκου Ψυχογιουδάκη φιλοτεχνήθηκε διά χειρός Ἰωάννου Σταθάκη ἡ φορητή εἰκόνα τῆς Ἀγίας Εἰρήνης καί τοποθετήθηκε στό τέμπλο, τό ὁποῖο εἶχε μείνει κενό ἀπό τή λεηλασία καί τήν καταστροφική μανία τῶν Τούρκων κατά τό 1866. Ἡ εἰκόνα αὐτή δέ σώζεται σήμερα. Τήν ἴδια χρονολογία (1871) καί ἀπό τόν ἴδιο καλλιτέχνη φιλοτεχνήθηκε ἡ θαυματουργός εἰκὼν τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου στό καθολικό τῆς Μονῆς Χαλεβῆ. Ἡ εἰκὼν αὐτή φυλάσσεται σήμερα στό Μουσεῖο τῆς Μονῆς Ἀγίας Εἰρήνης.

Τό 1895 ὁ Ἐπίσκοπος Ρεθύμνης καί Αὐλοποτάμου

Ἱερόθεος Μπραουδάκης ἱδρυσε στήν Ἀγία Εἰρήνη ἱερατική σχολή στήν ὁποία ἐφοίτησαν τήν ἴδια χρονιά δέκα μαθητές, ὑπότροφοι τῶν μονῶν τῆς Ἐπισκοπῆς Ρεθύμνης. Ἡ σχολή λειτούργησε κανονικά γιά ἕνα χρόνο μέ διευθυντή τόν Ἱερομόναχο Ἀγαθάγγελο Βερνάρδο ἀπό τήν ἀδελφότητα τῆς Μονῆς Προφήτη Ἡλία Ρουστίκων. Γιά ἄγνωστους λόγους οἱ Τοῦρκοι ἀναζητοῦσαν τόν π. Ἀγαθάγγελο καί τούς μαθητές του κατά τήν ἐπανάσταση τοῦ 1896. Ἀλλά ἐκεῖνοι εἶχαν εἰδοποιηθεῖ ἐγκαίρως καί εἶχαν ἐγκαταλείψει τήν Μονή. Οἱ Τοῦρκοι πῆγαν στήν Ἀγία Εἰρήνη, δέν βρῆκαν κανένα καί ἔκαψαν τό μοναστήρι.

Τό 1900 ἡ Μονή διαλύθηκε καί τυπικά, μαζί μέ τίς μονές Χαλεβῆ καί Ἀρσανίου. Κι ὅταν τό 1903 ἀνασυστάθηκε ἡ Μονή Ἀρσανίου, οἱ δύο ἄλλες ἔγιναν μετόχια της. Ἀπό τό κτηματολόγιο τῆς Μονῆς Ἀρσανίου ἔχουμε τά ἐξῆς στοιχεῖα σχετικά μέ τήν Μονή Ἀγίας Εἰρήνης: «Πρίν τήν καταστροφή τῆς Μονῆς κατά τήν τελευταία Κρητική Ἐπανάσταση γύρω ἀπό τήν κεντρική αὐλή ὑπῆρχαν 15 θολοσκεπῆ κελλιά, ἀπό τά ὁποῖα σώζεται μόνο ἡ πρόσοψη. Ὑπῆρχε ἐπίσης ἄλλο οἶκημα, τό ἡγουμενεῖο, καί τό ἐλαιοτριβεῖο τῆς Μονῆς, σέ θολοσκεπές οἶκημα, ἡμικατεστραμμένο.» Τό ἐλαιοτριβεῖο καί τό βορδοναρεῖο ἦταν προσαρμοσμένα πάνω στό κτιριακό σύνολο, ἀλλά εἶχαν ξεχωριστή εἴσοδο ἀπό τήν ἐξωτερική πλευρά, οὕτως ὥστε νά ἀποφεύγεται ἡ διέλευση τῶν ζώων ἀπό τήν κεντρική εἴσοδο, ὁπότε θά ἔπρεπε νά διασχίζουν καί τήν κεντρική αὐλή.

Ἀπό τίς ἀρχές τοῦ 20οῦ αἰῶνα ἡ Μονή παρέμενε ἔρημη. Τά κελλιά εἶχαν καταπέσει, τό μοναστηριακό συγκρότημα εἶχε μεταβληθεῖ σέ σωρό ἐρειπίων. Ὅμως ἡ Ἀγία Εἰρήνη συνέχισε τήν προσφορά της καί μέσα ἀπό τά ἐρείπιά της. Προσέφερε τό δικό της μερίδιο στήν ἱδρυση τῶν νεότερων ἐκπαιδευτηρίων τοῦ Ρεθύμνου, μέ τήν ἐκποίηση σημαντικῆς ἔκτασης τῆς περιουσίας της. Ἡ ὑπόλοιπη περιουσία μοιράστηκε στους ἐφεδροπολεμιστές καί τούς ἀκτήμονες γεωργούς τῆς περιοχῆς κατά τά ἔτη 1925 καί 1936.

Ἡ μοναστική παράδοση τῆς περιοχῆς καί οἱ σωροί τῶν

ἐρειπίων συγκίνησαν τόν λόγιο Μητροπολίτη Ρεθύμνης καί Αὐλοποτάμου κ. Θεόδωρο Τζεδάκη, πού τό 1989 ἀποφάσισε νά ἐπανιδρύσει αὐτό τό ἐγκαταλελειμμένο μοναστήρι. Λίγο ἀργότερα τρεῖς νέες μοναχές ἐγκαταστάθηκαν στό γειτονικό οἰκισμό τῆς Ἀγίας Εἰρήνης καί ἄρχισαν τήν προσπάθεια ἀναστήλωσης τῶν ἐρειπίων. Οὔτε ἓνα κτίσμα δέν ἦταν κατοικήσιμο. Ἀλλά ὁ ἱερός βράχος φαινόταν πώς θά μποροῦσε νά πάρει τήν παλαιά του μορφή καί νά προσφέρει στόν τόπο ἓνα ἀληθινό καί ζωντανό μνημεῖο τῆς θρησκευτικῆς μας ζωῆς. Καί σέ ἄλλες περιοχές ἔχουν πραγματοποιηθεῖ ἀναστηλωτικές ἐργασίες, ἀλλά στήν περιοχή τῆς Ἀγίας Εἰρήνης χρειάστηκε νά ἀναστηλωθοῦν ὅλα τά κτίσματα πού ἀπαρτίζουν σήμερα τό μοναστήρι.

Οἱ ἐργασίες ἔγιναν μέ τήν ἐπίβλεψη τῆς ἀρχαιολογικῆς ὑπηρεσίας καί εἶχαν ὡς στόχο τήν ἀναστήλωση τοῦ μνημείου μέ σεβασμό στήν ἀρχιτεκτονική καί τήν ἱστορία του. Ἡ ἀναστήλωση στηρίχθηκε σέ ὁρισμένες βασικές ἀρχές τῆς μοναστηριακῆς ἀρχιτεκτονικῆς, προσαρμοσμένες στίς ἰδιαιτερότητες τοῦ χώρου

καί τῶν λατρευτικῶν συνηθειῶν. Χρησιμοποιήθηκαν παραδοσιακά ὑλικά καί μόνο λαξευμένη πέτρα γιά νά ἐπανέλθει ἡ ἱστορική Μονή στήν ἀρχική της ὄψη. Πάνω στά ἐρείπια τοῦ παλαιοῦ ἐλαιοτριβεῖου θεμελιώθηκε, ὁλοκληρώθηκε καί ἐγκαινιάστηκε στίς 8 Ἀπριλίου 1994 περικαλής ναός (παρεκκλήσι) τῶν νεοφανῶν μαρτύρων Ραφαήλ, Νικολάου καί Εἰρήνης, ὅπου βρίσκονται καί ἀποτμήματα τῶν ἱερῶν τους λειψάνων. Διακρίνονται ἀκόμη οἱ φάτνες ὅπου ἔτρωγαν τά ζῶα, σέ κάθε μία ἀπό τίς ὁποῖες ἔχει τοποθετηθεῖ ἀπό μία εἰκόνα, καθώς καί οἱ δέστρες τῶν ζώων. Ἡ πολυέτιμη ἀνάσθησις τοῦ παλαιοῦ ἐλαιοτριβεῖου ἔχει τοποθετηθεῖ στόν περίβολο τοῦ ναοῦ.

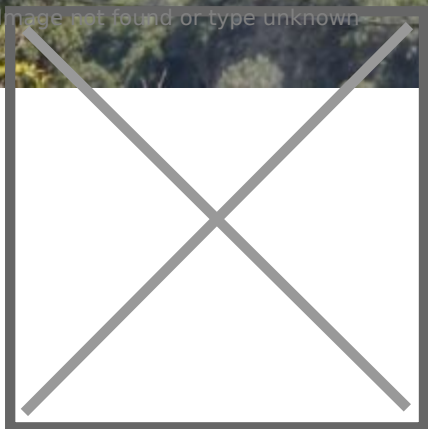

Τό 2011 ὁλοκληρώθηκε ἡ ἀναστήλωση τοῦ τρίκλιτου

Καθολικοῦ τῆς Μονῆς, τό ὁποῖο τιμᾶται στήν μνήμη τῶν Ἀγίων Μεγαλομαρτύρων Εἰρήνης (κεντρικό κλίτος), Εὐφημίας (δεξιό κλίτος) καί Αἰκατερίνης (ἀριστερό κλίτος). Τό τέμπλο, καθώς καί ὁ δεσποτικός θρόνος καί πρόσφατα τό προσκυνητάρι τῆς Ἀγίας Εἰρήνης, ἀπό ξύλο φλαμουριάς, κατασκευάστηκαν ἀπό ἕνα χανιώτη τεχνίτη μέ παράδοση στά χειροποίητα ξυλόγλυπτα. Οἱ εἰκόνες στό τέμπλο καί στό δεσποτικό θρόνο φιλοτεχνήθηκαν ἀπό τίς ἀδελφές τῆς Μονῆς. Στό ναό αὐτό, ἐκτός ἀπό τή θαυματουργό εἰκόνα τῆς Ἀγίας Εἰρήνης – διά χειρός ἱερομονάχου Νέστορος Βασσάλου ἐν ἔτει 1930 – βρίσκεται ἐπίσης καί παλαιό ἀντίγραφο τῆς εἰκόνας τῆς Παναγίας τῆς Ἐλεούσας τοῦ Κύκκου, τῆς ἱστορηθείσης ἀπό τόν Εὐαγγελιστή Λουκά, κειμήλιο τῆς οἰκογενείας τοῦ μακαριστοῦ μητροπολίτου κυροῦ Θεοδώρου. Ἐπίσης, μπορεῖ ἐκεῖ νά προσκυνήσει κανεῖς ἱερά λείψανα τῶν ἁγίων Εἰρήνης καί Εὐφημίας, καθώς καί τεμάχιο ἀπό τό Τίμιο Ξύλο.

page not found or type unknown

Τό Καθολικό δέν βρίσκεται, ὅπως συνηθίζεται, στό

κέντρο τοῦ κτιριακοῦ συνόλου, ἀλλά ἐντελῶς ἔξω ἀπό αὐτό, στό ὑψηλότερο νοτιοανατολικό σημεῖο τοῦ ἱεροῦ βράχου, πολύ κοντά στόν γκρεμό, ὁ ὁποῖος σχηματίζεται πρὸς τὰ ἀνατολικά. Αὐτό μᾶς κάνει νά πιστεύουμε ὅτι ἡ Ἁγία Εἰρήνη δέν σχεδιάστηκε ἀπό τὴν ἀρχὴ ὡς Μονή. Ὁ ναός προϋπήρχε, καί ἐκεῖνος ἦταν πού προσήλκυσε τούς μοναχοὺς στό μικρό ὕψωμα. Τό 1755 φαίνεται ὅτι ἐγίνε ἀνακαίνιση τοῦ ναοῦ τῆς Ἁγίας Εἰρήνης καί μετατροπὴ του ἀπὸ μονόκλιτο σέ τρίκλιτο. Αὐτό φαίνεται καί ἀπὸ τούς τρεῖς τρούλους, ἓνα πάνω ἀπὸ κάθε βῆμα, πού παραπέμπουν σέ ἐποχὴ Τουρκοκρατίας. Τὰ ὀξυκόρυφα παράθυρα ὅμως παραπέμπουν καί σέ περίοδο ἐνετικῆς κατοχῆς, καί μάλιστα πρὸ τοῦ 1600. Ὁ θρύλος ἐξηγεῖ τὴν ἀνακαίνιση τοῦ ναοῦ λέγοντας ὅτι διέμενε ἐκεῖ ἓνας μοναχός, ὁ ὁποῖος θεράπευσε τὴ θυγατέρα τοῦ πασᾶ τοῦ Ρεθύμνου καί γιὰ τὸ λόγο αὐτό κατάφερε νά ἐξασφαλίσει ἄδεια νά μετατρέψει τὸ μονόκλιτο ναὸ σέ τρίκλιτο.

Ὁ τρίκλιτος αὐτός ναός ἀποτελεῖ ἴσως μοναδικὸ παράδειγμα στὴν κρητικὴ

ναοδομία. Μεγάλο μέρος του είναι λαξευμένο στο βράχο και τό υπόλοιπο έχει συμπληρωθεί με τοιχοποιία. Άλλα δέν είναι μόνο ο ναός λαξευμένος στον βράχο. Μέ τόν ίδιο τρόπο σχηματίστηκε ο περίβολός του καί οι δύο στέρνες, στίς όποιες συγκεντρωνόταν τό βρόχινο νερό, πού βρίσκονταν στον ίδιο χῶρο. Μέ τόν τρόπο ο ναός εξουοδεωνόθηκε ή επικλινότητα τοῦ ἐδάφους καί δημιουργήθηκαν οι χῶροι ἐκεῖνοι πού είναι ἀπαραίτητοι γιά τή λειτουργικότητα τοῦ ναοῦ.

Τά Ἐγκαίνια τοῦ Καθολικοῦ, μετά τήν ὁλοκλήρωση τῆς

ἀποκατάστασής του, τέλεσε τήν 20ή Αὐγούστου 2011 ἡ Αὐτοῦ Θειοτάτη Μακαριότης, ὁ Πάπας καί Πατριάρχης Ἀλεξανδρείας καί πάσης Ἀφρικῆς κ.κ. Θεόδωρος ὁ Β΄, πνευματικό τέκνο τοῦ αἰοδίμου Μητροπολίτου Ρεθύμνης καί Αὐλοποτάμου κυροῦ Θεοδώρου.

Στή δυτική πλευρά τοῦ Καθολικοῦ βρίσκεται σπήλαιο πού εἶχε χρησιμεύσει ὡς ἐρημητήριο κατά τόν 6ο αἰῶνα, πολύ πρίν ἀπό τήν ἵδρυση τῶν πρώτων μοναστηρίων στήν Κρήτη. Στό σπήλαιο αὐτό βρίσκεται σήμερα ὁ τάφος τοῦ ἀνακαινιστοῦ τῆς Μονῆς μακαριστοῦ Μητροπολίτου Θεοδώρου Τζεδάκη.

Ἡ ἀναστήλωση τῆς Μονῆς, στό σύνολό της, ἀποτελεῖ ἕνα σύγχρονο θαῦμα, μιά πρόκληση γιά τήν ἀναστήλωση καί τῶν ἄλλων ἐγκαταλελειμμένων μονῶν. Ἡ βράβευσή της μέ τό ἐτήσιο Εὐρωπαϊκό Βραβεῖο διατήρησης καί ἀνακαίνισης ἀρχιτεκτονικῶν μνημείων «Europa Nostra» τό 1994 ἦταν μιά δικαίωση γιά ὅλους ὅσοι συνέβαλαν στήν ἀναστήλωση καί τήν ἐπαναλειτουργία της.

Στήν Ἱερά Μονή Ἀγίας Εἰρήνης, ἡ ὁποία μετά τήν ἐπανασύστασή της λειτουργεῖ ὡς γυναικεῖο Κοινόβιο, ἐγκαταβιοῦν σήμερα ὀκτώ Μοναχές μέ Ἡγουμένη τήν Ὁσιωτ. Γερόντισσα Θέκλα Τσαγκαράκη.